

‘Living in a material world: Lessen voor Vlaanderen uit de Global Resources Outlook 2024’

Verslag VLEVA- Minaraad evenement ‘Living in a material world: Lessen voor Vlaanderen uit de Global Resources Outlook 2024’ dd **21/10/2024**

Inleiding

Het evenement begon met een korte inleiding door **Jan Buysse, algemeen directeur van VLEVA**, die de deelnemers verwelkomde en de agenda van de dag presenteerde. Hij benadrukte het belang van het “Global Resources Outlook 2024” rapport. De focus ligt op hoe we duurzame consumptie en productie kunnen realiseren. Efficiënter omgaan met grondstoffen en veranderingen in consumptiepatronen zijn cruciaal.

Hoofdspreker

De hoofdspreker van het evenement was **Prof. dr. Hans Bruyninckx, coördinerend auteur** van het Global Resources Outlook rapport en **professor environmental governance aan de Universiteit Antwerpen**. Zijn presentatie, getiteld “Global Resources Outlook 2024: Bend the trend: Pathways to a liveable planet as resource use spikes”, behandelde de volgende kernpunten:

De Internationale Resource Panel (IRP)

Het IRP werd in 2007 opgericht door het United Nations Environment Programme (UNEP). Het panel bestaat uit 36 wetenschappers en vertegenwoordigers van 28 regeringen, de Europese Commissie en UNEP. Het IRP richt zich op het geven van wetenschappelijke beoordelingen en beleidsadvies over duurzaam hulpbronnenbeheer. Belangrijke partners van het IRP zijn onder andere het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Deze organisaties werken samen rond systeemdenken. Het IRP onderzoekt de systemen van produceren en consumeren en de impact van materialen op biodiversiteit, klimaat en gezondheid. Het is gericht op de zogenaamde ‘provisioning systems’.

Huidige Trends en Toekomstige Vooruitzichten

Het gebruik van materialen is in de afgelopen 50 jaar meer dan verdrievoudigd en groeit met meer dan 2,3% per jaar. Zonder ingrijpen kan het materiaalgebruik tegen 2060 met 60% toenemen. De belangrijkste drijfveren achter deze groei zijn huisvesting, mobiliteit, voedsel en energie, die samen 90% van de wereldwijde vraag naar materialen aandrijven.

Milieu- en Gezondheidsimpact

Materiaalgebruik is verantwoordelijk voor 60% van de wereldwijde klimaatveranderingseffecten en 40% van de gezondheidseffecten door luchtvervuiling. Daarnaast veroorzaakt het meer dan 90% van de waterstress en eutrofiëring gerelateerd aan biodiversiteitsverlies. Hoge inkomenslanden hebben de hoogste impact per capita en wentelen hun impact af op lage- en middeninkomenslanden.

Scenario's voor Duurzaamheidstransities

In het Sustainability Transition Scenario wordt een economische groei van 3% voorspeld, groter dan bij historische trends. Dit scenario leidt tot hogere Human Development Index (HDI) uitkomsten voor alle inkomensgroepen, inclusief een 12% boost voor lage-inkomenslanden. Het materiaalgebruik kan met 30% verminderen tegen 2060, terwijl de uitstoot van broeikasgassen met 83% en de energievraag met 27% kan afnemen. Het landgebruik voor landbouw kan met 5% verminderen.

Beleidsaanbevelingen

Om deze duurzaamheidstransitie te realiseren, zijn er verschillende beleidsaanbevelingen gedaan:

- Institutionaliseren van Hulpbronnenbeheer: Integratie van hulpbronnenbeheer in mondiale duurzaamheidsagenda's en milieuovereenkomsten.
- Circulaire Economie: Ontwikkelen van hulpbronnenefficiënte en impactarme oplossingen en bedrijfsmodellen.
- Financiering: Richtten van financiële middelen op duurzaam hulpbronnengebruik.
- Handel: Gebruik van handel en handelsakkoorden als motoren voor duurzaam hulpbronnengebruik.
- Bewustwording en Consumentengedrag: Verbeteren van toegang tot duurzame goederen en diensten, reguleren van marketingpraktijken en verhogen van bewustwording.

Urgentie van Actie

De wetenschappelijke gemeenschap dringt aan op snelle en systemische veranderingen in energie, voedsel, mobiliteit en de gebouwde omgeving. Leaders in alle sectoren moeten nu handelen.

Conclusie

De presentatie benadrukt de dringende noodzaak om ons hulpbronnengebruik te herzien en te verduurzamen om de drievoudige planetaire crisis van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling aan te pakken. De boodschap is al 30 jaar dezelfde, en nu beter onderbouwd. De trend ombuigen blijft moeilijke zaak; daar is tijd voor nodig, maar er is geen tijd meer. De kostprijs wordt steeds hoger. Er is genoeg geld, maar het moet herverdeeld worden. Materialen zijn vaak een 'vergeten dimensie'. Er is veel ongelijkheid in materiaalgebruik en daarmee gepaarde impact. Enkel met internationale samenwerking kunnen we een duurzame en rechtvaardige toekomst realiseren. Er is nood aan sterke beleidskeuzes.

Wat we nodig hebben zijn wetenschappelijk onderbouwde doelen; monitoring; instrumenten; integratie; fiscale maatregelen; marktsignalen; vraaggerichte maatregelen; benaderingen van 'sufficiency'...

Met andere woorden, een ambitieuze systemische aanpak van hulpbronnengebruik.

Panelgesprek

Tijdens het panelgesprek werd een breed scala aan onderwerpen besproken, waarbij elke spreker zijn of haar unieke perspectief en expertise inbracht. Victor Dries, lid van het strategisch team van de OVAM en moderator van het panelgesprek, vatte de discussie samen en benadrukte het belang van een sterk narratief. Hij wees op de uitdaging om complexe boodschappen eenvoudig en begrijpelijk te maken voor beleidsmakers en het publiek. Hij benadrukte de noodzaak om systemisch te handelen en snel vooruitgang te boeken.

Billie Gielen, communicatiestrateg bij Wearedaniel, benadrukte het belang van gedragsverandering en communicatie. Ze legde uit dat het cruciaal is om communicatie persoonlijk en relevant te maken, met een focus op korte termijn winsten. Mensen zijn zich bewust van de problemen, maar er is een groot verschil tussen intentie en daadwerkelijk gedrag. Ze stelde voor om boodschappen te formuleren die minder confronterend zijn, zoals “meer plantaardig eten” in plaats van “stoppen met vlees eten”. Gezondheid is een belangrijk argument om bepaalde gedragingen te laten aanpassen, bijvoorbeeld door bewustwording van luchtvervuiling via initiatieven zoals Curieuzeneuzen.

Evelien Dils, vertegenwoordiger van VITO in de EEA-ETC CE, sprak over het belang van wetenschappelijk onderzoek en monitoring. Ze benadrukte dat traditionele lineaire data niet voldoende zijn om systeemveranderingen te begrijpen en dat er behoefte is aan nieuwe soorten monitoring. VITO zet zich in voor het ontwikkelen van modellen en tools die deze veranderingen kunnen ondersteunen en inzicht kunnen geven in waar we staan en waar we naartoe gaan. Ze wees op de uitdagingen in de textiel- en modesector, waar er nog geen vraag is naar gerecyclede inhoud en waar technologie. Beleid en financiering moeten samenwerken om vooruitgang te boeken.

Elizabeth Cazaerck, beleidsmedewerker team Internationaal Beleid bij OVAM, richtte zich op beleidsontwikkeling en samenwerking. Ze benadrukte de noodzaak van samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen en partners. OVAM werkt aan het versterken van de kennispositie en het promoten van ecodesign. Ze wees op de noodzaak van concrete en meetbare doelstellingen op Europees niveau om vooruitgang te boeken. OVAM heeft een studie besteld voor een EU grondstoffenwet, omdat materialenconsumptie aan de oorzaak ligt van veel problemen en we niet enkel op de gevolgen mogen focussen.

Karel Van Acker, professor circulaire economie bij de KU Leuven, sprak over het belang van onderwijs en onderzoek naar circulaire economie. Hij benadrukte dat duidelijke doelstellingen essentieel zijn en dat er een noodzaak is om de productiviteit van grondstoffen te verhogen. Hij pleitte voor het integreren van inzichten uit onderzoek in het onderwijs en het beter informeren van jongeren over duurzaamheid. Hij wees op de noodzaak van multifunctioneel gebruik van gebouwen en het intensiveren van gebruik om de levensduur te verlengen. Hij benadrukte ook het belang van het meten en communiceren van de juiste dingen en het omgaan met onzekerheid.

Patrick Van den Bossche, strategisch adviseur bij Agoria, besprak de complexiteit van systeemveranderingen en de noodzaak van een geïntegreerde aanpak. Hij legde uit dat Agoria zich richt op levensduurverlenging van producten en de circulaire maakindustrie. Hij benadrukte dat duurzaamheid niet alleen als een bedreiging moet worden gezien, maar ook als een kans. Hij wees op de uitdagingen van het meten van grondstoffenproductiviteit en de noodzaak van innovatie om stappen vooruit te zetten. Hij benadrukte dat de boodschap complex is en dat er ‘loopholes’ moeten worden vermeden, waarbij beleid zichzelf tegen werkt of onbedoelde negatieve effecten heeft. Hij wees ook op de noodzaak van handhaving en communicatie tussen beleidsdomeinen.

Hans Bruyninckx, benadrukte dat de boodschap eenvoudig moet worden gebracht en in termen die beleidsmakers begrijpen. Beleidsmakers focussen op groei en banen, en goed klimaat- en milieubeleid is ook goed economisch beleid. Hij wees op de dringende noodzaak van actie, ondersteund door wetenschappelijk bewijs en economische argumenten, zoals voorspellingen van het Postdam Instituut en Harvard economen over de kosten van niets doen.

Conclusie

Het panelgesprek benadrukte de noodzaak van samenwerking, duidelijke doelstellingen en een geïntegreerde aanpak om duurzaamheidstransities te realiseren. De sprekers wezen op de uitdagingen van gedragsverandering en de rol van communicatie in het bevorderen van duurzaam gedrag. Ze benadrukten het belang van wetenschappelijk onderbouwde beleidsmaatregelen en de noodzaak om duurzaamheid te zien als een kans in plaats van een bedreiging. Door middel van gedurfde beleidsmaatregelen en internationale samenwerking kunnen we een duurzame en rechtvaardige toekomst realiseren.

Afsluiter

Het evenement werd afgesloten door **Jan Verheeke, algemeen secretaris van de Minaraad**, met een samenvatting van de belangrijkste punten die gedurende de dag werden besproken. De deelnemers werden aangemoedigd om de opgedane kennis en inzichten toe te passen in hun eigen werk en om samen te werken aan een duurzamere toekomst.